

CONSELH GENERAU D'ARAN

UAB
CEDOC
Donatiu

R-8761

Huelheton culturau d'Aran

PARLATZ-ME

EN ARANÉS!

Non hè pas guairi dies aueren lòc es examens d'aranés entà adults, e en ua part dera pròva ena qu'er examinador manten ua conversà damb er alumne, toti es examinands se planhien de lo de madeish: "volem apréner e parlar er aranés e era gent non mos lo parle".

Aguest ei eth mau d'aqueri que disposadi a apréner er aranés entà servi-se'n, non trapen es ocasions que volerien entà practicar era lengua. Atau madeish m'ac didie Joan, un gojat de Barcelona que hè dus ans que demore en Vielha: "quan arribè ena Val d'Aran tà trabalhar auia era idia d'apréner era lengua pròpia deth país e per aquerò e hèt dus corsis d'aranés, mès damb dues ores per setmana no'n è pro, è besonh de practicà-lo dehòra des classes. Trabalhi en ua banca a on es companhs parlen tostemp aranés entre eri, mès a jo me parlen en catalan, portant que les ac demani un ramat de viatges ath dia: **PARLATZ-ME EN ARANÉS!**, alavetz me lo parlen ua estona e quan se descueden se'n tornen tath catalan. Ara semble qu'a truca d'insistir se i van acostumant e les ac agraisqui perque n'è aprenut fòrça damb eri.

Problèma semblant ei eth de Maria, ua gojata de Valladolid que hè cinc ans que demore ena Val d'Aran." Jo sagi de parlar en aranés - me ditz-, mès quan era gent se da compde de que non lo parli massa ben, de pressa me parlen eth castelhan. Me les cau d'èder que me parlen en aranés perque voi aprené-lo. Calerie hèr ua campanha de concienciacion entà qu'es persones capaces de parlar er aranés ac hessen damb aqueres que lo volen apréner" me suggeris.

Acíu non se tracte pas d'obligar a degun a parlar er aranés, èm en democràcia e cada un pòt parlar çò que li semble, mès en nòm de totes es persones que com Joan e Maria son dispausades a apréner er aranés, vos demani de tier en compde eth sòn interès, e d'ajudà-les en tot parlà-les er aranés per'mor qu'ua lengua, mès qu'en quinsevolh acadèmia, s'apren en situacion, a cada moment e en quinsevolh lòc. Es qu'ac demanen vos ac arregrairàn e en gesseràn beneficiats, e era nòsta Lengua encara mès.

SOMARI

- *Parlatz-me en aranés*
Veronica Barès
- *17 de junh, era Hèsta d'Aran*
Ma. Pau Gómez
- *Catars damb malenconia e rason*
Ernest Lluç
- *"La Vall d'Aran"*
Manuèla Ané

impresi sense adreça

30-06-95/Num.: 11

17 de junh, era Hèsta d'Aran

Damb era instauracion deth regim liberau er Estat espanhòu a prumeries deth s.XIX, e era creacion des províncies, er an 1833, era Val d'Aran siguec incorporada ara província de Lhèida. Er an següent ua Reiau Cedula dera Reina Governadora avalic es institucions tradicionaus araneses. Maugrat era avalicion d'aguesta institucion, es representants municipaus des pòbles dera Val son regits des der an 1877 per un "Ayuntamiento" com era rèsta der Estat. Pendent un temps se continuarien amassant periodicament en Vielha, mès aquestes assamblees non aurien cap de poder efectiu. Es terçons desapareisheran coma circumscripcion administratiua e es pòbles demorarien gropadi en dètz-e-ueit municipis.

Era primèra temptativa de recuperacion siguec damb era Creacion dera Mancomunitat Forestau dera Val d'Aran er an 1924.

Er an 1932 es aranesi demanèren qu'era sua antiga organisacion administratiua siguesse arreconeishuda en Estatut d'Autonomia que se preparaue.

46 ans mès tard era Associacion de Vesins dera Val nomentada "Es Terçons" reivindicarie de nau aguesti drets. Aquesta associacion participèc laguens deth projècte der Estatut d'Autonomia en Sau er an 1978.

16/1990, de 13 de junhsèga, sus eth regim especiau dera Val d'Aran. *Aguesta lei sage balhar eth compliment ad aguest manament estatutari en tot restablir eth Conselh Generau e eth Sindic d'Aran com a principaus institucions dera organisacion administratiua dera Val. En restablir aquestes institucions araneses se hè un acte de reparacion istorica* (text extrèt der originau publicat en "Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya, n° 1326, 3 d'agost de 1990).

Eth 26 de mai der an 1991, amassa damb es Eleccions Municipaus se heren es eleccions ath Conselh Generau d'Aran.

Terçon de Pujòlo	2 conselhèrs
Terçon d'Arties-Garòs	2 conselhèrs
Terçon de Castièro	4 conselhèrs
Terçon de Marcatosa	1 conselhèr
Terçon de Lairissa	1 conselhèr
Terçon de Quate Lòcs	3 conselhèrs

Eth 17 de junh deth madeish an se constituïc eth Conselh Generau damb era votacion deth primèr Sindic, aonor autrejat ara Sra. Maria Pilar Busquet Medan.

Des d'aguest dia cada an se celèbre era Hèsta d'Aran damb era desfilada de toti es pendons portadi per un representant de cada Terçon des dera glèisa de Sant Miquèu de Vielha enquia Mijaran a on se celèbre ua missa solèmna e diuèrsi actes populars.

CATARS DAMB MALENCONIA E RASON

Ac è de reconéisher. Hè pogues setmanes, en tot èster ja de nets, anaua des de Toulouse o Tolosa de Lengadòc entà Sant Sebastian o Donosti, en sòn nòm latin, quan es fars deth coche enfoquèren eth nòm dera següenta poblacion: Muret. Eth còr me repompic. Aquiu ena batalha e ena derròta se perdec era possibilitat d'un ambit catalano-occitan qu'ara damb era dubertura de dus grani tunèus posqui recórrer facilament. Siguec Maria Aurèlia Capmany que me'n parlèc. O siguec abantes, ena mia adolescència damb convalecències, quan ac liegí en bèth "Anuari des catalans"? Reconeishi que Tolosa, Carcasona, Narbona o Nimes son ciutats que pòrti laguens deth mèn còr e aquera possibilitat me hè a sentir eth batement d'ales de parpalhòles.

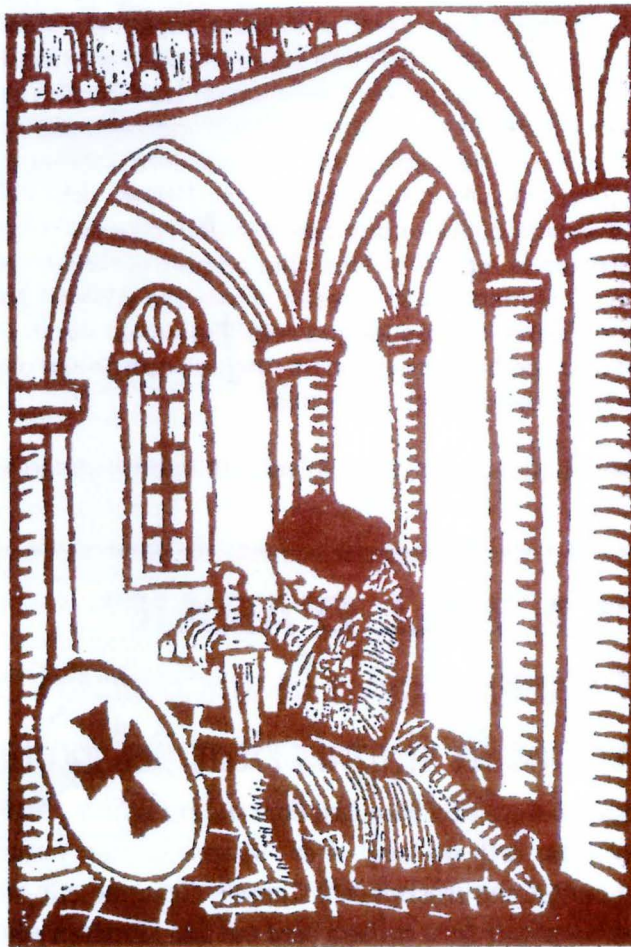
Es mies lectures me hèn a conéisher que sò dauant de sònis pr'amor que Ramon d'Abadal damb era sua autoritat proclamèc: "Sò

absolutament en contra dera opinion des que parlen d'un Estat catalan-occitan coma d'ua aspiracion qu'aurie presidit era politica des comtes e des primèrs reis catalans, aspiracion politica que semble que vòlen hèr a creir que comencèc damb Ramon Berenguer I e que s'aurie anegat peth desastre terrible de Muret". Era rason a de cabalgar eth sentiment e me decanti per D'Abadal, mès s'eth resultat dera batalha auesse estat ath contrari, aqueth Estat auesse estat possible aumens per un temps. Catalans e occitans podien auer guanhath as francesi en Muret.

Eth libre catalan mès venut enes darrèrs mesi segontes aфирme Ramon Pla i Arxé, es sues rasons aurà, tracte sus es catars e comence damb ua referéncia ath torisme qu'eth viatgèr a de qualificar damb eth coneishement der entorn de "era crida des catars". Viatges, tostem, damb Montsegur coma mèta mès soentada, les anóncien agéncies de torisme, encara qu'a viatges se destaquen aspèctes faussi sòns coma er esoterisme o era parapsicologia. Faussi, abusius e contraproductents.

Des dera Dusau Guèrra Mondiau, quauqui libres deth mès pur irracionalisme an auut un exit tan susprenent que s'a originat un fluxe de toristes, viatgèrs e devòts damb mala informacion. Pògui d'eri saben qu'era màger part des castèths catars no'n son, per çò qu'ei recomanable liéger un libre coma eth de Jesús Mestre. En aguest s'afirme que, des molti que se ven anonciats, sonque son dus: òbviament, eth de Montsegur e eth de Queribus.

Eth nucle deth catarisme ei de natura religiosa: un retorn ath cristianisme deth Nau Testament e as formules descentralisades dera Glèisa primitiua. Er Antic Testament e Roma seràn adversaris. Entà enténer ce que vòlen díder quauqui aspèctes deth sòn radicalisme primitiu, despús suavisat, pòden illustrar: praubesa extrèma damb dejuns tot soent, celibat e abstinéncia sexuau, vegetarians e damb era tendéncia a húger de tot çò qu'ei materiau. Practicament, eth mon, eth materiau, ei

pecat. Era dualitat substancial que porta a distingir entre Diu, que sonque creïc e govèrne sus eth ben qu'existís, e eth Maligne, que creïc e govèrne sus eth mau qu'existís. En definitiua, ua reaccion, laguens deth cristianisme, en contra dera jerarquia piramidau, eth relaxament, es riqueses eclesiàus e eth poder temporau. En bèth sentit, Sant Francés d'Asís laguens dera ortodoxia coïncidís en tipe de conducta de bères conductes cataras. En aquera recèrca d'ua major fidelitat ara puresa cristiana e non es exageracions, aquerò mès atractiu.

Eth Papat les lançarà ua crotzada qu'acabarà en tot aniquilà-les damb ua brutalitat que non s'auèc damb d'utes religions non cristianes. Rebrebem ad aqueth grop de catars, mès de cent, damb es uelhs arrincats, es mans talhades atau coma eth nas e es pòts. Sonqu'a un d'eri se li deishèc un uelh entà que podesse amià-les. O ben era frase deth legat pontifici Almaric: "Aucitz-les a toti, Diu ja reconeisherà as sòns". Se des de Roma se vedie damb tanta belicositat as catars, es mès abondosi cristians ortodòxi occitans, que conuiuien damb aguesta minoria, que ne en triangle Tolosa-Albi-Carcasona arribèc ath vint per cent dera poblacion, non mostrèren cap inquietud relevanta en aquestes relacions.

I a en aquest interès peth catarisme quauques recèrques d'un cristianisme mès pur, encara que se tendisque a desbrembar es sòns aspèctes fundamentalistes. Existís tanben eth hèt de qu'era accion dera Glèisa de Roma siguec segondada pera politica de França, çò que significuèc despús de Muret e Montsegur era desaparicion politica deth mon desestructurat d'Occitània. Ua nacionalitat desapareishuda e ua lengua lèu evaporada mès non deth tot originen un interès en persones sensibles des de Catalonha. Eth legat dera poèsia des trobadors ei revalorisat en aquest segle des de Ezra Pound enquia Martín De Riquer. Eth redusit occitanisme politic contraste damb un occitanisme culturau que posse e deth que se'n hège resson recentament "Le Monde".

Impressione aquest interès catalan peth catarisme e per tot aquerò qu'ei occitan ja difuminats. Ei plan dificil imaginar eth passat, afirma Elie Wiesel. Mès qu'eth futur, vò díder, cristianisme purificat, colonialisme francès, lengua retalhada mès damb ua literatura presenta, proximitat geografica e cèrt aire social comun son es rasgues que pòden explicar aquest recent interès des catalans pes catars. E es aranesi, entre miei.

Ernest LLuc, rector dera Universitat Internacionau Menéndez Pelayo.

"LA VALL D'ARAN"

Aproximació a la vicissitud i trajectòria històrica que ha influït la singularitat del poble aranès.

Aquest ei eth titol d'un nau libre sus era istòria d'Aran des des tempsi preistorics enquias nòsti dies. Er autor deth madeish ei er insigne escritor e istoriador Llorenç Sánchez i Vilanova e siguec presentat ena sedença deth Conselh Generau eth passat dia II de mai. Ar acte assistiren diuerses personalitats dera cultura dera val que vantèren era òbra pera sua rigurositat istorica. Eth libre ei frut deth convèni de collaboracion entre era maxima institucion aranesa e era empresa FECSA.

Conselh de Redaccion

*Isabèl Rufaste
Père Còts e Casanha
Maria Pau Gómez
Manuela Ané
Veronica Barès*

Dessenh e Imprimaria

Joan Leja

Difusion:

Rosèr Faure

Depòsit Legau: L-516-1994